

Cysterskie kamienie graniczne sprzed kościoła w Ulanowicach

Ulanowice, niegdyś wioska, a dziś część miasta Lubawka nosząca nazwę Podlesie, to niewielka osada leżąca w Górach Kruczych. Przed wiekami cystersi z Krzeszowa w lasach porastających Przełęcz Ulanowicką wybudowali kościół pielgrzymkowy Czternastu Świętych Wspomożycieli, noszący dziś wezwanie św. Krzysztofa. Po jakimś czasie obok niego wzniesli też pałac opacki, w którym wypoczywali zakonnicy. Zbudowania te do dziś są wizytówką Ulanowic.

W tym artykule chciałbym zwrócić uwagę na dwa niepozorne kamienie, które ustawiono w sąsiedztwie zlokalizowanego przed kościołem tarasu z figurami świętych wspomożycielek, św. Barbary i św. Katarzyny.

Pod tarasem znajduje się krypta z figurą św. Aleksego, natomiast przy wejściu do krypty stoją wtórnie umieszczone 2 kamienie graniczne, wyznaczające dawniej posiadłości klasztoru krzeszowskiego na grzbiecie Gór Kruczych. Datowane są na 1727 rok¹.

Słupki graniczne mają rzeźbioną przednią powierzchnię. U góry wyryto inicjały IAG, będące skrótem od łacińskich wyrazów *Innocentius Abbas Grissoviensis*, czyli *Innocenty opat krzeszowski*. W środku przedstawiono pastorał i mitrę, symbole władzy opata, natomiast na samym dole umieszczono liczbę 1727 będącą datą wykonania bądź ustawienia kamieni na granicy.

Z boku kamieni wtórnie wyryto: na lewym liczbę 545, natomiast na prawym liczbę 544 oraz nieco niżej literę P. Są to numery porządkowe nadane im jeszcze w czasie, kiedy znajdowały się one na prusko-austriackiej granicy państwowej; natomiast litera P to skrót od wyrazu Prusy².

Numery pozwalają wskazać odcinek granicy w Górach

**Pałac opacki i kościół w Ulanowicach.
Wszystkie współczesne zdjęcia: Marian Gabrowski, kwiecień 2025**

Taras z kryptą św. Aleksego

Kamienie graniczne ustawione przed kryptą

Inskrypcje wyryte na bocznych powierzchniach

Kruczych, gdzie niegdyś znajdowały się te słupki. Archiwalna mapa topograficzna³ pokazuje, że znak o numerze 544 zlokalizowany był pomiędzy górami Mrowiniec (niem. *Ameisen Hügel*) oraz Kobyła Góra (niem. *Fleischer Berg*). Widoczna na mapie numeracja znaków granicznych rośnie w kierunku północnym, tak więc znak 545 był kolejnym słupkiem w stronę Mrowińca.

Nie wiem, kiedy dokładnie kamienie te przeniesiono do Ulanowic. Podejrzewam jednak, że tak jak w przypadku kilku innych słupków z tego samego odcinka granicy, np. tych znajdujących się dziś w Krzeszowie czy Chełmsku Śląskim, mogło się to stać w latach międzywojennych. Jednak najprawdopodobniej nie trafiły one od razu przed tutejszy kościół, gdyż nie widać ich na przedwojennych fotografiach i pocztówkach.

Z pewnością 9 lipca 1981 roku znajdowały się już przed kryptą, gdyż Iwona i Andrzej Scherer w swoim zestawieniu znanych im cysterskich znaków granicznych uwzględniają je z tą właśnie datą jako *usytuowane po obu stronach schodów wiodących do kościoła*⁴.

Co ciekawe, zmierzone podówczas wymiary kamieni to 60×33×21 cm (lewy) oraz 57×32×22 cm (prawy), natomiast wynik moich tegorocznych pomiarów to odpowiednio 49×32×21 oraz 43×32×21 cm. Kamienie są więc dziś „niższe” o 11 i 14 cm, prawdopodobnie z powodu podniesienia poziomu terenu.

Z tyłu obu słupków znajdują się wykonane ze stalowego kątownika wsporniki przykręcone za pomocą śrub i nakrętek. Jest to niewątpliwie pamiątka po czasach, kiedy kamienie zostały użyte jako nogi do ławki; na wspornikach tych opierały się wówczas deski siedziska.

W sierpniu 2016 roku miałem okazję rozmawiać z dwiema starszymi mieszkankami pobliskiego pałacu opackiego. Panie te poinformowały mnie, że niegdyś w bezpośrednim sąsiedztwie tego budynku znajdowały się dwie ławki, każda wykonana z dwóch cysterskich kamieni granicznych. Pierwsza zlokalizowana była pod odległą o kilkadziesiąt metrów okazałą lipą, natomiast kamienie znajdujące się dzisiaj przed kościołem św. Krzysztofa wcześniej były podporami ławki ustawionej w ogrodzie za pałacem. Ławka ta znajdowała się pod istniejącym do dziś wysokim drzewem. Nie udało mi się ustalić dokładnej daty przeniesienia kamieni granicznych z ogrodu przed kościół, jednak moje rozmówczynie zgodnie twierdziły, że stało się to mniej więcej na przełomie lat 70. i 80. ubiegłego wieku.

Natomiast kiedy wyróciła się wspomniana wcześniej pobliska lipa, stojącą pod nią ławkę z kamieni cysterskich przeniesiono do ogrodu za pałacem. Tamte dwa znaki graniczne opiszę jednak w osobnym artykule.

Marian Gabrowski

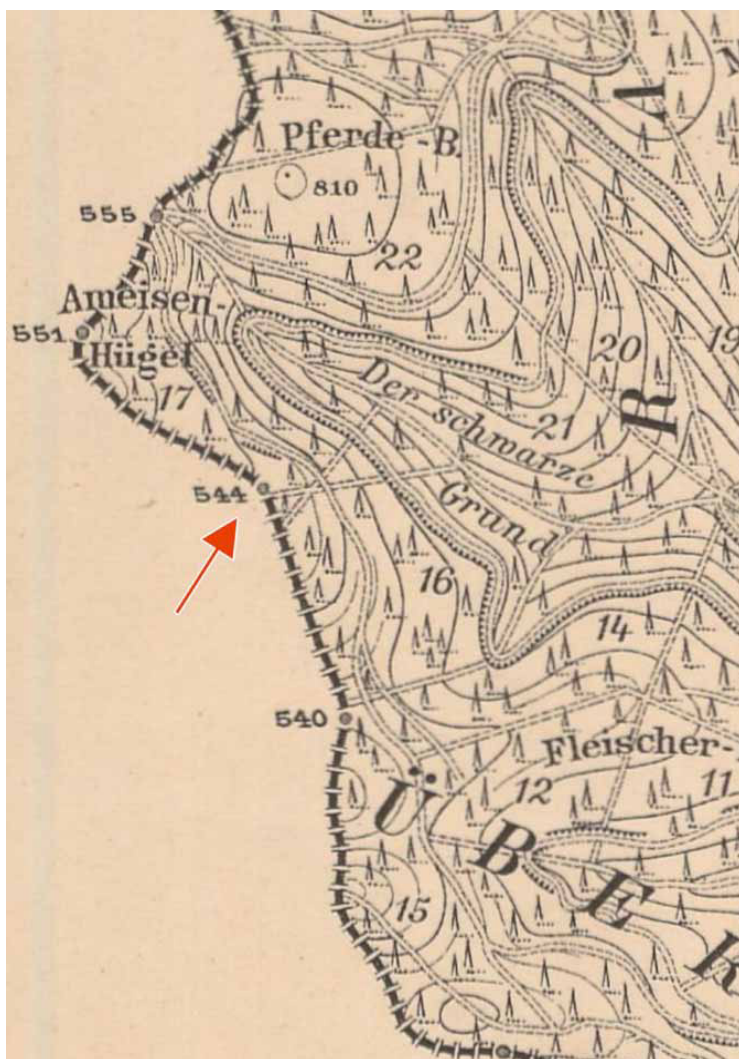
Przypisy

1 M. Staffa (red.), *Słownik geografii turystycznej Sudetów*, tom 9, Wrocław 1996, s. 227.

2 M. Gabrowski, *Cysterskie kamienie graniczne z ogrodu klasztoru w Krzeszowie*, [w:] *Na Szlaku*, nr 1/2025, s. 15.

3 Mapa topograficzna *Meßtischblatt*, arkusz 3131 Schömburg, rok 1907.

4 *Doniesienia terenowe (I)*, [w:] Bractwo Krzyżowców, zeszyt nr 9, listopad 1987, s. 7.

Fragment archiwalnej mapy topograficznej